

"Teníem una fe cega en el futur"

Gregorio López Raimundo (Tauste, Saragossa, 1914), secretari general i president del PSUC fins al 1985. El 1947 va entrar al país com a delegat del Comitè Central del partit a l'interior. El 1951 va ser detingut i torturat. Tres anys després va ser expulsat. Aquesta vida d'amagat l'explica a *Primera clandestinidad*, el seu llibre de memòries.

Dimarts, dia 2 de novembre, serà presentat a Barcelona *Primera Clandestinidad*, primer volum de les memòries de Gregorio López Raimundo, secretari general i president del PSUC per excel·lència. Aquest primer llibre, tot i fer alguns *flash-backs* sobre la seva vida anterior, narra en detall l'activitat clandestina que va viure a Barcelona de l'any 1947, quan es fa càrrec de la delegació del Comitè Central del PSUC a l'interior, fins al 1949.

—Tots els llibres de memòries escrits per dirigents comunistes —tots, de la resta d'Espanya— tenen un buit temporal. Els qui van entrar, en aquella època, com jo, des de França o des d'Amèrica, en qüestió de cinc o sis mesos van ser empresonats. Van tenir menys sort que jo, que vaig resistir quatre anys de clandestí, i anys després, setze més. La minuciositat del que explico, de l'entorn polític, es justifica perquè no hi ha res escrit sobre això.

—Després de tants anys de clandestinitat, primer quatre, després setze, lluitant per no explicar res, per viure amb identitat falsa... *Deu haver estat difícil de fer memòria, de recordar coses quan no es podien explicar...*

—Era una activitat secreta. No podia estar escrita enlloc, sinó per descuit; o per coses que han dit després els "dissidents", per entendre'ns. Buscar dades ha estat molt difícil. Els nostres arxius, del PCE i del PSUC, són molt dolents. Una cosa que he fet és llegir la premsa, una premsa que no deia res de res, ni de l'oposició ni de nosaltres, sinó, en llocs amagats del diari, coses com "ahir van ser afusellats..." Però m'ha servit per a tornar a l'època, al cinema i al futbol.

—*Quin era el seu objectiu, quan va arribar al 47? I els seus càlculs?*

—Jo venia a fer-me càrrec de la reorganització de la direcció del partit, perquè hi havia hagut la famosa caiguda dels 80. Ja començàvem a ser conscients que l'esperança de canvi a Espanya per intervenció dels vencedors de la guerra era una utopia. Hauríem de treballar més temps pel canvi a què aspiràvem. Això ens va costar molt d'acceptar; més públicament, per escrit, que no en cadascú de nosaltres. Jo estava disposat a esperar tant com calgués.

—*Feia vuit anys que era a l'exili quan tornà clandestinament a Barcelona. Tenia informació del país, però com va ser el primer contacte, la primera impressió, quan va baixar del tren?*

—La meua impressió personal, quan surto del metro a la plaça de Catalunya? Estic molt afectat. Alguns, que havien arribat com jo, ja eren afusellats; altres eren a la presó. Les recomanacions que havia rebut abans de venir eren, al vuitanta per cent, de gran cautela. A la plaça de Catalunya vaig apreciar els canvis. L'hotel Colon, el nostre local durant la guerra, ja no hi era. Tampoc la Maison Dorée. El carrer dedicat al meu germà Antonio, ja no existia. L'estat d'ànim era de por que algú no em reconegués. La trobada amb la ciutat va ser negativa. Quan tens un record d'una cosa, i ja no és igual, és com si ja no fos teua.

—*Quan va arribar, tenia prou elements per a conèixer la realitat del país, vivint clandestinament com vivia?*

—Quan vaig ser aquí em donava més informació general passejar pel carrer i les converses de la pensió que no pas els contactes polítics. Aquests contactes eren al carrer, sempre preocupats perquè no ens reconeguessin. Les fonts d'informació eren escasses. Hi havia limitacions. No utilitzàvem papers, sobretot papers amb cap dada concreta. Transmissió oral sobretot. Era complicat.

—*Segur que tenia més informació a l'exili que no pas aquí, a l'interior...*

—Sí.

—*No es desorientava?*

—Escoltàvem Ràdio Pirenaica.

—*Com organitzaven les cites?*

—Quan s'havien de trobar dos que no es coneixien, dèiem: "Passa per Consell de Cent, per la dreta des de Muntaner en direcció a la Rambla de Catalunya; a tal lloc en veuràs un que porta enrotllat un número de *Destino* a la mà esquerra. Li demanes on són els bombers. Et dirà que a la plaça de toros. I així ens identificàvem, per exemple. Ara aquestes coses poden semblar infantils, però quan afusellen la gent, has d'arribar a aquests extrems.

—*Sabien com podia funcionar la policia o era un enemic que tenien allà i que els podia agafar de sobte?*

—Quan jo vaig arribar, em van dir que s'ha-

vien suspès totes les reunions a les cases, perquè havien detingut unes 130 persones, de les quals 80 van ser processades. La resta van quedar en llibertat, fins i tot algú que era important. Això, ho feien amb la idea de controlar-nos i de detenir més gent que s'hi posés en contacte. I els funcionava, perquè quan em van detenir, a comissaria vaig veure un mapa ple d'agulles de cap vermellós assenyalant domicilis i llocs.

—Com aconseguien de treure informació de la presó?

—A la Model, els presos feien unes capsos molt boniques. Em sembla que en deien joiers. Amb fusta, cartró i fils de colors. Feien coses precioses. Alguns ja les venien a la presó, per fer regals a la família. Fins i tot les deixaven treure per taquilla. Nosaltres teníem gent que de seguida va aprendre a fer-ne. No sortien tan perfectes, però vaja. Així trèiem informació. Mai no ens en van trencar cap. Però hi havia molts altres mètodes.

—Quins?

—Per exemple, amb els 80 detinguts vam utilitzar sabates. Teníem un sabater que posava paper de fumar al taló. Com que eren 80 detinguts, no cridava l'atenció que algun rebia un parell de sabates cada setmana. Alguns dels qui ho rebien no sabien ni que hi havia correu a la sabata.

—Fins i tot dintre la presó respectaven les regles de la clandestinitat?

—Sí.

—I la política no va intentar mai d'infiltrar-se en l'organització?

—En tot cas en altres...

—Home, ja, però en el PSUC, no?

—No, no vaig saber res, jo.

—Ho tenien molt controlat.

—Sí.

—Tants anys de fer vida clandestina no provocava paranoia. Quantes vegades veia policies que no ho eren?

—Tres i quatre al dia. Una de les precaucions que havies de tenir, sobretot quan t'havies de trobar amb algú, era de comprovar si "portaves cua", si et seguia algú. El sistema era de parar-te davant un aparador per comprovar-ho.

—Una vegada?

—No, almenys tres. Si giraves cantonada i et paraves i algú et seguia, el podies descobrir.

—M'ha sorprès la poca relació que tenien amb les altres organitzacions clandestines. No hi havia contacte o tenien objectius diferents?

—Jo mateix, aleshores i durant anys, no vaig tenir contacte polític amb més de 15 persones, cap d'elles no sabia on vivia, ni jo sabia on vivien, ni quin nom real tenien. Era un sistema de relació que derivava de l'experièn-

CARME PUERTOLAS

“Voldries tornar la pilota, i més grossa, però arribaves a la conclusió que era inútil, suïcida. Era tirar pedres contra nosaltres. No quedava més camí que seguir. Tres mesos abans havien matat altres... Teníem una fe cega en el futur.”

CARME PUERTOLAS

cia adquirida després d'afusellaments, detencions, etc. Tampoc la premsa no deia res... L'única forma de saber alguna cosa era a través del que publicaven els diaris a França.

—Però no era desitjable un acord amb les altres forces polítiques?

—Sí. I ho vam intentar molt. Però des de la defensa de les nostres posicions. Érem irreductibles. D'una banda, hi havia la política dels EUA, d'Anglaterra i França, i d'una altra l'URSS. Com podíem fer que els altres partits estiguessin en favor del bloc soviètic? No hi havia cap més partit que defensés la dictadura del proletariat dirigida per nosaltres. Estàvem molt condicionats per la política mundial.

—A l'interior, fent vida clandestina no tenien contactes amb la família, hi havia poca diversió, s'havien de controlar constantment... Van ser moltíssims anys d'identitat falsa. No va haver-hi moments de desànim, de dir no puc més?

—Molts. Per exemple, va ser un cop terrible quan vaig saber l'afusellament de companys i amics meus. Però, com podia reaccionar?

—I aleshores no es plantejava la utilitat de tot el que feia?

—No, això no.

—Ni li agafaven ganes de tornar-s'hi amb la mateixa moneda?

—Sí... Però la primera reacció que tens és que tu ets culpable, que no has sabut o no has pogut impedir-ho. Voldries tornar la pilota, i més grossa, però arribaves a la conclusió que era inútil, suïcida. Que era tirar pedres contra nosaltres. No hi havia més camí que el de continuar. Tres mesos abans n'havien matat uns altres... Teníem una fe cega en el futur. El gran avantatge que teníem des del començament de la guerra és que estàvem molt segurs del futur. El futur ens pertanyia. Crèiem que el canvi era inevitable. Seria abans o després, segons com empenyèssim. Calia empenyer.

—Una cosa que he trobat a faltar en el llibre és que no explica què pensava, què sentia, com es trobava en segons quins moments... Costa de veure-hi la persona.

—Hi ha una cosa que ho explicaria. Des de la guerra, i amb la clandestinitat molt més encara, el funcionament del partit és un funcionament militar. Jo diria que més que militar, perquè el secret hi tenia una importància molt superior. És una cosa de la qual ens han acusat, i amb raó, però té explicació. Nosaltres actuàvem com autòmats. Quan era a la clandestinitat i m'arribava una indicació, el primer que pensava era de complir-la al més ràpid possible. I no jo, tothom. Després cadascú reflexionava.

—I no creava contradiccions?

—Jo des del principi estava en desacord amb la guerrilla urbana. Però mai no se m'hauria acudit de dir-ho aleshores. La guer-

rilla urbana era part de tot el que es feia; hi havia la concepció de canviar assaltant el poder, el palau d'hivern. Aquesta era una de les coses que vaig tenir clara des que vaig entrar: no tenia admiració per ells —com deien aleshores els nostres escrits—, sinó temor. L'acció violenta em provocava temor, encara que fos del nostre bàndol. I argumentava la dificultat per a captar més gent.

—*Quan rebia una ordre, el primer que feia era aplicar-la. Mai no va posar-ne en dubte cap?*

—No, en realitat, no.

—*Això és molt dur. Mai no es rebel·lava, ni dubtava d'una disciplina tan estricta?*

—Jo crec que, aquesta disciplina tan estricta, l'havíem acceptada. Les ordres... bé, no eren ordres, indicacions més aviat... Se suposa que jo les compartia; si no, no hauria estat aquí, no m'hi haurien enviat, ni res. És veritat que també podia haver-hi factors personals i de caràcter, etc., que podien portar a girar la cosa, però jo crec que això és tarannà personal... En els anys de què parlem, de fet no vam tenir gairebé cap conflicte.

—*L'any 48-49 es va produir un canvi tàctic. Des de la direcció van dir de deixar la guerrilla i de treballar per introduir-se en els sindicats verticals. Això devia crear una gran oposició entre els militants?*

—Molta. Va ser molt dur d'acceptar.

—*Era com dir de fer el contrari.*

—Sí, i va ser difícil de convèncer-los, però, com que jo estava contra la guerrilla...

—*...Ja li anava bé. Però i si la guerrilla hagués aconseguit de matar Franco?*

—Doncs, bravo!, ho hauria aplaudit. És evident.

—*Però era una possibilitat aleshores, no?*

—Una de les coses que havia fet la guerrilla aquí: una bomba a la "Soli", va provocar morts al carrer... Efectivament, la guerrilla no es feia per enviar rams de flors a l'enemic, oi...?

—*Com va convèncer la gent del "canvi tàctic"?*

—L'argument de pes va ser que era una decisió de la direcció. Vam explicar com havia anat la reunió. Jo em vaig esforçar per convèncer-los, però l'argument de pes va ser que era una decisió de la direcció.

—*Després de molts anys va saber que havia estat idea de Stalin...*

—Sí, però crec que ni tota la direcció del PCE ho va saber fins molts anys després.

—*Ara sembla sorprenent, això. Que una or-*

—**Quines eren les regles d'or de la clandestinitat?**

—**No em podia trobar amb ningú que em reconegués com Gregorio López Raimundo. Després vaig viure anys amb una família que sabien que era clandestí, naturalment, eren camarades. Però quan vam sortir a la llum i van veure que jo era López Raimundo, es van quedar molt sorpresos. Aleshores fugia de les fotos com el dimoni i després, quan vaig ser legal, les fotos m'han perseguit. M'han retratat més que als artistes de cine. Però en fi...**

dre de Stalin arribés fins al PCE.

—Sí, però que jo sàpiga va ser l'única vegada que una delegació de la direcció del partit va estar amb ell.

—*Stalin estava molt informat del que passava aquí?*

—No tant. Però tenia raó, perquè sabia que el problema d'Espanya anava per llarg.

—*I com ho sabia?*

—Pel lloc que tenia a escala mundial. El problema d'Espanya, per ells, ocupava un tercer o quart lloc. Nosaltres no ho acceptàvem, perquè encara teníem la perspectiva de l'assalt al poder a través de la insurrecció.

—*I amb la guerrilla què va passar? Es van trobar penjats...*

—En realitat, mai no va haver-hi un acord formal de suprimir-la. Jo íntimament temia, cada vegada que arribava un correu, que hi hagués plans per a ells. Un dia em va arribar un pla, però no per a la guerrilla

urbana, només per als destacaments de Catalunya.

—*Quin va ser l'error més gros que van fer en aquella època?*

—Creure que el deure d'un comunista i d'un revolucionari era de defensar l'URSS. El primer deure era de fer la revolució al propi país. L'error va ser la teoria del partit únic, el PCUS. Després nosaltres vam elaborar una via pròpia cap al socialisme, pluralista, democràtica, revolució de la majoria... És el que se'n va dir eurocomunisme.

—*Després de tants anys de lluita, quin dia va pensar: ja està, ja ho hem aconseguit?*

—No ha arribat aquest dia. Però han arribat molts dies, hem aconseguit moltes coses.

—*I quan van legalitzar el partit?*

—Tres dies després de ser legalitzats, el 6 de maig del 77, al càmping "La tortuga ligera" vam fer un acte. Hi havia 120.000 persones. Vaig veure desenes i desenes de persones grans, de persones fetes i pastades plorant, tocant-me, donant-me la mà. A mi, em va tocar el privilegi, potser, més que ningú altre en tot Espanya, de ser per a molta gent un símbol, el símbol de tots aquests desconeguts sense nom que havien mort. Una manifestació com aquella va ser una gran satisfacció; però no era el punt final; també havíem hagut de fer moltes renúncies... Aleshores vaig pensar que aquells passos eren importants. Espanya ha canviat molt. Amb la guerra es van perdre coses molt importants. Però a través d'un canvi llarguíssim i tràgic s'han recuperat. **Xavier Montanyà**